

7.4 Carbohydrater

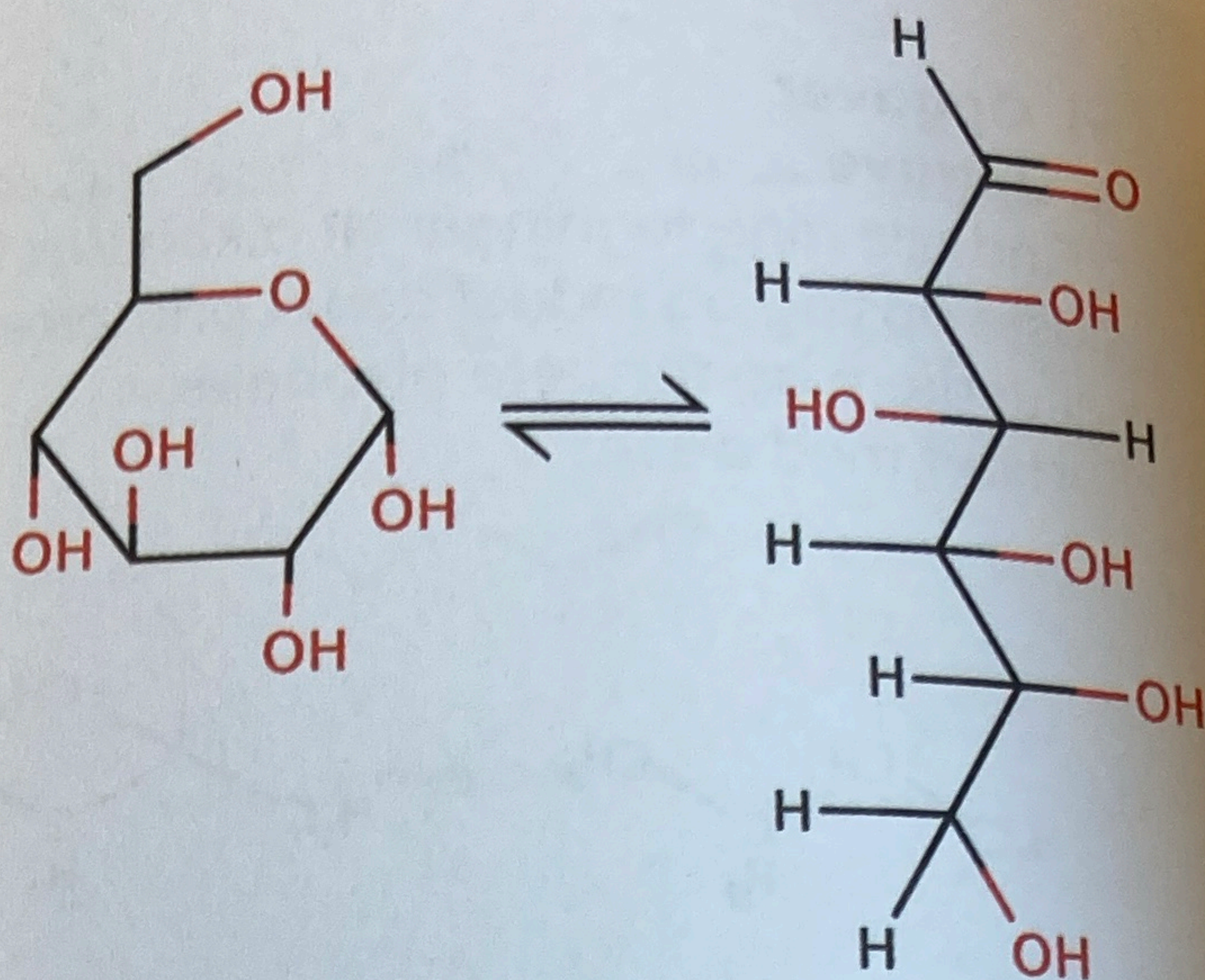
Carbohydrater kaldes også kulhydrater og omfatter både alle slags sukker samt kostfibre og stivelse. De er vigtige dele af din kost.

i. Demonstration af Fehlings væske

Bland Fehlings væske og del det i tre reagensglas. Kom lidt glukose, maltose og stivelse i hver sit reagensglas og stil dem i et kogende vandbad. Hvad sker og hvorfor?

ii. Monosakkarider - fx glukose

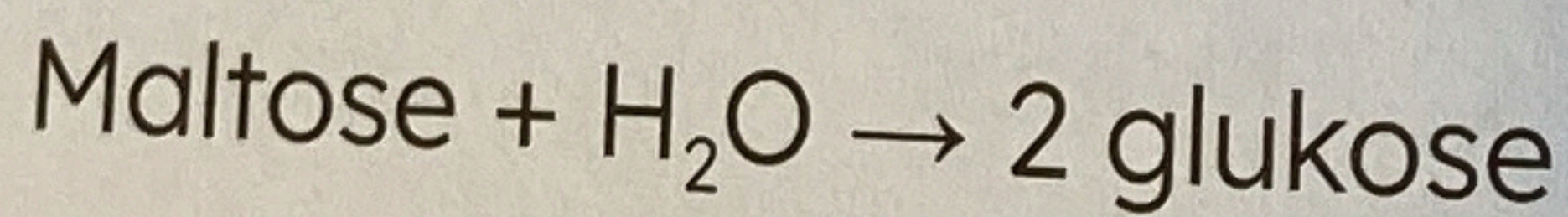
Glukose er et *monosakkarid*. Det fungerer som byggesten i carbohydrater - dvs. større carbohydrater som stivelse og maltose fordøjes til glukose. Monosakkarider består af en kæde af carbonatomer, et dobbeltbundet O på C-atom nummer 1 eller 2 og én OH-gruppe på hvert af de andre C-atomer. Der findes mange forskellige monosakkarider - glukose har 6 C-atomer og en aldehydgruppe. I opløsning reagerer glukose med sig selv og danner en ring - se figur 165. Glukose smager sødt, hvilket passer fint med de mange OH-grupper. Du har nok lært i biologi, at planter danner glukose, ved fotosyntese, at du selv fordøjer stivelse til glukose og at det kan forbrændes aerobt ved respiration eller forgæres anaerobt til ethanol. Fruktose, der findes i frugter, og galaktose, der indgår i mælkesukker, er isomerer af glukose.

Figur 165. Glukose - ringsluttet form og udstrakt form. Tjek, at du kan finde alle atomer! Se evt på figur 110 igen.

iii. Disakkarider - fx maltose

Maltose er et *disakkarid* - det er opbygget af to glukosemolekyler bundet sammen. Bindingen mellem de to glukosebyggesten kaldes en *glukosidbinding*. Maltose fordøjes ved, at det spaltes til to glukosemolekyler i tarmen. Denne reaktionstype kaldes *hydrolyse* (hydro = vand, lyse = spaltning), da den fungerer ved, at der optages vand:

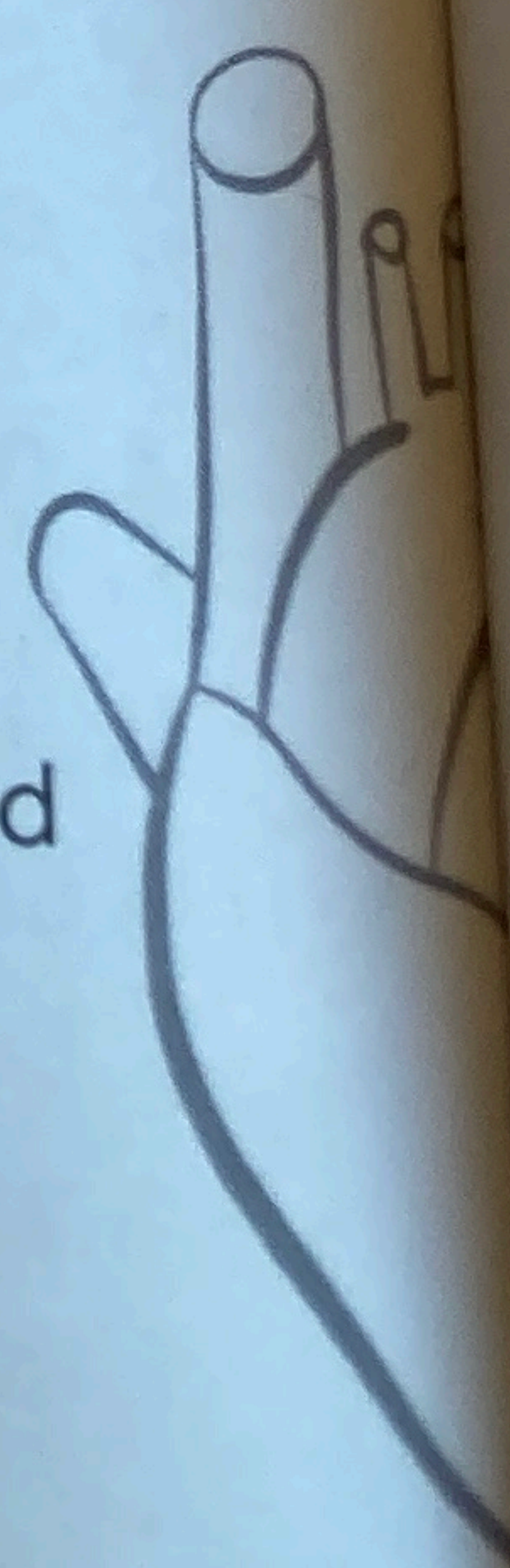

Sakkarose (alm. sukker) og laktose (mælkesukker) er isomerer af maltose.

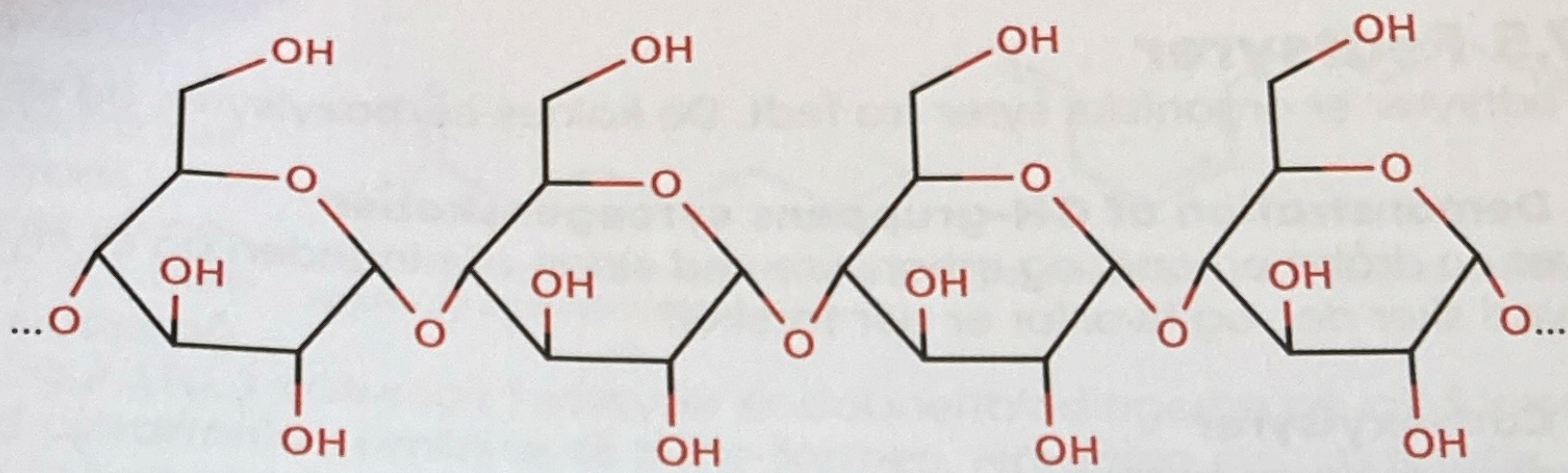
iv. Polysakkarider - fx stivelse

Stivelse er et *polysakkarid* opbygget af lange kæder af glukose bundet sammen med glukosidbindinger. Der kan nemt være 10 000 glukosemolekyler i et langt stivelsesmolekyle. Det findes fx i ris, kartofler og grøntsager.

Du har måske lært i biologi, at når stivelse fordøjes, hydrolyseres det til maltosemolekyler af enzymet amylase. Maltose hydrolyseres videre til glukose af enzymet maltase, og byggestenen glukose kan så optages i blodbanen fra tarmen. Cellulose er en isomer af stivelse. Det findes generelt i plantecellers vægge. Du kan ikke fordøje cellulose, så i mad kalder vi det *kostfibre*. Cellulose møder du også i papir og bomuld.

Figur 167. Stivelse. Her er tegnet fire glukoseenheder, men i virkeligheden er der tusinder.

vi. Opgaver

1. Opgave

** Tjek, at de to udgaver af glukose på figur 165 har samme molekylformel.

2. Opgave

* Tjek, at du stadig kan huske reaktions-skemaerne for fotosyntese, respiration og ethanolgæring.

3. Opgave

** Hvorfor er glukose opløselig i vand? Hvorfor bliver opløsningen - sirup - klistret?

4. Opgave

* Byg molekylmodeller af glukose og maltose med molekylbyggesæt.

5. Opgave

* Kig på strukturformlen for glukose på ring-form. På C-atomet længst til højre peger OH-gruppen ned - det kaldes α -glukose (alfa-glukose). Der findes også en isomer, der kaldes β -glukose, hvor denne OH-gruppe peger opad. Tegn den og byg den evt.

6. Opgave

** Cellulose er lange kæder af glukose-molekyler, ligesom stivelse er. Men forskellen er, at stivelse er opbygget af α -glukose mens cellulose er opbygget af β -glukose. Find strukturformlen for cellulose på nettet og tjek, at byggestenen er β -glukose.

7. Opgave

* Skriv reaktionsskemaet for hydrolyse af maltose med strukturformler.

8. Opgave

** Find strukturformler for fruktose, sakkarose og/eller laktose på nettet. Tjek, at de er isomerer af hhv. glukose og maltose. Find også forskellen.

9. Opgave

** I Miguels druesaft er der 250 g glukose pr. L.

- Hvor mange mol svarer det til?
- Hvor mange mol ethanol kan der dannes under gæring?
- Hvilken masse svarer det til?
- Hvilket volumen svarer det også til?
- Hvilken alkohol% kan Miguel forvente i sin vin?

10. Opgave

* Se klog film

Figur 168. Kartoffler, pasta, ris, brød og grove grøntsager indeholder meget stivelse.